

**EXTRASE DIN RAPORTUL DE MONITORIZARE A APLICĂRII
LEGII 275/2006 ARTICOLELE 26 ȘI 27
realizat de un grup de organizații nonguvernamentale în 2008**

*Mihaela Sasarman,
Aprilie 2009*

ART. 26

Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate

(1) Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate se dispune de judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate, la cererea persoanei condamnate sau la sesizarea Comisiei pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate. **Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate** are obligația ca, o dată la 6 luni, să analizeze conduita persoanei condamnate și eforturile depuse de aceasta pentru reintegrare socială, întocmind un raport care se aduce la cunoștința persoanei condamnate, sub semnătură. În cazul în care Comisia apreciază că se impune schimbarea regimului de executare, sesizează judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate.

Putem propune ipoteza că, în baza articolului de lege reprodus mai sus, Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate lucrează pe o metodologie de tip management de caz. Comisia este alcătuită din: directorul penitenciarului, directorii adjuncți pentru pază și regim și educație și asistență psihosocială, ofițerul de probațiune, medicul șef, un reprezentant al serviciului de educație și un reprezentant al serviciului asistență și intervenție psihosocială; secretarul Comisiei este șeful serviciului evidentă.

Reproducem mai jos câteva fragmente din „Raportul de monitorizare a aplicării legii 275/2006, articolele 26 și 27”, realizat de GRADO, RJP, Prison Fellowship Romania, Asociația Magistraților din Romania și Asociația TRANSCENA în anul 2008, fragmente care reflectă aspecte variate ale aplicării „managementului de caz” în instituția penitenciară din România, atunci când managementul de caz este o metodologie prevăzută de lege.

EXTRAS DIN RAPORT PRIVIND FUNCȚIONAREA COMISIEI DE INDIVIDUALIZARE

Capitolul 3. COMISIA DE INDIVIDUALIZARE A PEDEPSELOR

3.1 Funcționarea Comisiei

Cu privire la modul în care funcționează Comisia de individualizare a pedepselor am urmărit:

3.1.1 Care este componența Comisiei

- Componența Comisiei este: directorul penitenciarului, directorii adjuncți pentru pază și regim și educație și asistență psihosocială, ofițerul de probațiune, medicul șef, un reprezentant al serviciului de educație și un reprezentant al serviciului asistență și intervenție psihosocială; secretarul Comisiei este șeful serviciului evidentă;

Componența Comisiei este respectată în toate penitenciarele. Educatorul și psihologul ar trebui să fie pentru fiecare caz aceia care cunosc și lucrează cu persoana privată de libertate în discuție, cerință care se realizează într-un procent mic.

3.1.2 Dacă Comisia se întrunește regulat, cu ce frecvență

- se întrunește săptămînal în toate penitenciarele pentru analizele de schimbare a regimului; chiar dacă penitenciarul este foarte mare Comisia de individualizare nu se poate întîlni de două ori pe săptămîină deoarece directorul este membru în foarte multe Comisii și nu are timpul fizic necesar să participe la o a doua ședință;

3.1.3 Date statistice relevante despre activitatea Comisiei: cîte evaluări periodice se fac pe lună și pe ședință

- Conform declarațiilor sunt între 50 și 200 de dosare analizate pe lună, în funcție de mărimea penitenciarului
- În legătură cu cererile de schimbare făcute de persoanele private de libertate răspunsurile variază: „sunt foarte puține, 4 – 5 pe lună” sau „persoanele private de libertate nu fac deloc cerere pentru schimbare a regimului, intră în Comisie automat” sau „dacă fac cerere se adresează direct judecătorului delegat” sau „1 maximum 2 cereri pe lună se fac de către șeful de secție” pentru trecere în regim mai sever sau „8 pe lună”, sau „15 cereri de schimbare pe luna iunie 2008”
- intrări de persoane care au primit pedepse privative de libertate / repartizări în regim de detenție între 10 și 140 pe lună

3.1.4 Care sunt documentele pe care le întocmește Comisia și dacă conținutul acestora respectă prevederile legale – cum se corelează datele de pe acte; cît timp fac hîrțile între Comisie, deținut, judecător delegat și Serviciul de evidență

Am constatat că în toate penitenciarele există următoarele documente prevăzute de lege:

- **Proces verbal cu propunerile membrilor Comisiei**, motivațiile și decizia finală a Comisiei, pentru fiecare caz în parte
- **Raportul** prin care se constată evoluția persoanei private de libertate
- **Procesul verbal de aducere la cunoștință** persoanei private de libertate
- Atunci cînd se propune schimbarea regimului **sesizarea** judecătorului delegat
- **Încheierea motivată** a judecătorului delegat
- **Hotărîrea de punere în executare**

Cu privire la faptul dacă sunt sau nu întocmite conform legii, pe baza observațiilor noastre avem de făcut următoarele comentarii:

- Formularistica nu este unitară, diferă de la un penitenciar la altul
- Formularul de raport al Comisiei are în final paragraful referitor la hotărîrea Comisiei și motivarea hotărîrii. Am găsit patru variante de motivări-tip. Într-unul dintre formularele tip am găsit un criteriu care nu este cuprins nici în lege nici în regulamentul de aplicare: pedeapsa executată.
- Rezultatul analizei de către Comisie a unui raport este, în unele situații, o decizie de menținere a persoanei private de libertate în regimul în care se află, în alte situații este doar o propunere, în baza căreia este sesizat judecătorul delegat. În cele mai multe formulare exprimarea este nediferențiată: „Comisia hotărîște”
- Nu am întîlnit în nici un dosar care a fost rezultatul votului membrilor Comisiei, pe formulare este scris „majoritate/unanimitate” și nici în această situație nu este tăiată una dintre variante.
- Procesul verbal cu propunerile membrilor Comisiei nu cuprinde coloana cu propuneri, cea cu motivări și cea cu decizia luată, ci doar pe cea cu

propunerea care este în același timp și decizia, și coloana cu motivele pentru care este făcută propunerea.

3.1.5 Care sunt documentele pe baza cărora se evaluează conduita și eforturile pentru reintegrare ale deținutului

Conform declarațiilor membrilor Comisiei:

Cu ocazia re-evaluării (a doua analiză) se strâng cele 5 dosare ale membrilor Comisiei (evidența a situației juridice, dosarul disciplinar, dosarul medical, dosarul cu cererile deținutului, dosar de intervenție psihosocială). Nu putem să înțelegem care este relevanța dosarului cu cererile deținutului pentru evaluarea evoluției sale, a EFORTURILOR PENTRU REINTEGRARE SOCIALĂ.

3.1.6 Dacă este audiată persoana care execută o pedeapsă privativă de libertate

Persoana privată de libertate este audiată la prima analiză, cea de repartizare în regim. În majoritatea covârșitoare a cazurilor nu este audiată de Comisie pentru schimbarea regimului.

3.1.7 Cît timp se acordă în medie evaluării fiecărui dosar

Un dosar este discutat – din declarațiile secretarilor Comisiei – între 5 minute, maximum 5 minute și 30 de minute; la Comisia la care am asistat discuțiile privind un dosar au durat 3 – 5 minute.

EXTRAS PRIVIND PROCEDURILE

Capitolul 5. PROCEDURI

Pentru a putea stabili dacă sunt respectate procedurile prevăzute în Legea 275/2006 și în Regulamentul de aplicare al legii, am urmărit indicatorii de mai jos. Pentru fiecare indicator am grupat rezultatele obținute.

5.1 Dacă toți deținuții sunt evaluați o dată la șase luni

- da, chiar dacă sunt întârzieri; din cele constatate de noi cele mai mari întârzieri sunt de 2 luni. Membrii echipei de monitorizare au fost de față într-o situație în care un lucrător SEAP a cerut unui coleg de la evidență să-i dea un raport să-l completeze pentru o persoană privată de libertate care știa că trebuie să intre în discuția Comisiei din săptămîna în curs; evidența i-a răspuns că respectivul nu este pe listă; psihologul a insistat, evidența a verificat și s-a dovedit că persoana privată de libertate avea dreptate; deci au loc omisiuni; faptul că ar fi multe cazuri de discutat săptămînal nu este o justificare;

5.2 Dacă deținuții sunt informați cu privire la termenul la care ar trebui să fie evaluați de Comisie

- persoanele private de libertate sunt informate cu privire la data următoarei evaluări în procesul verbal prin care li se comunică decizia Comisiei

5.3 Cine realizează evaluarea la 6 luni

- Comisia de individualizare
- evaluarea se bazează pe un RAPORT care se completează cu datele din dosarul de penitenciar, dosarul disciplinar, fișele cuprinse în dosarul de educație și asistență psihosocială; datele sunt despre faptă, pedeapsă/pedepse, perioada executată, dacă mai are și alte cauze, situația familială, aprecierea comportamentului, a modului în care se relaționează cu cadrele și cu deținuții, dacă este adaptat la regimul penitenciar, profilul psihologic, nevoile educaționale, situația disciplinară, gradul de risc; acest raport este trimis către toate compartimentele cu o săptămîină înainte de data

la care persoana privată de libertate trebuie să intre în Comisie; la întrebarea cine realizează evaluarea, răspunsurile au fost foarte diferite; corelându-le putem spune că date despre comportamentul persoanei private de libertate se pun la dispoziția membrilor Comisiei de către specialiști și că Comisia ia o decizie cu privire la schimbarea regimului pe baza acestor date; nu putem spune că acesta este un proces de evaluare a evoluției persoanei private de libertate;

5.4 Care sunt instrumentele de evaluare la 6 luni

5.4.1 Din răspunsurile membrilor SEAP putem trage concluzia că nu există un instrument de evaluare standard. Nu există un instrument de evaluare specific SEAP utilizat de în tot sistemul la fel, și nici nu se poate spune că un instrument existent în sistem și utilizat pînă acum a fost consacrat și este folosit într-un mod specific în tot sistemul pentru evaluarea periodică de la 6 luni cerută de lege. Majoritatea celor întrebați, membri ai SEAP, au răspuns că instrumentul este dosarul disciplinar (16 din 21 de răspunsuri). 6 interlocutori au răspuns că nu există un instrument de evaluare. Doar 3 au răspuns că dosarul de educație și asistență psihosocială este un instrument de evaluare în timp ce 4 au răspuns că dosarul de penitenciar este instrumentul de evaluare.

5.4.2 Dacă se fac recomandările pentru Comisie, de către cine și cum (inclusiv dacă sunt consultați membri ai personalului din sectorul supraveghere și pază)

Formularul de raport **nu conține propuneri** ci doar date biografice ale persoanei private de liberate, date despre situația juridică și constatări cu privire la unele aspecte ale activităților și comportamentului său. Din cele spuse de interlocutori și din cele constatate la ședința de Comisie la care am participat, putem spune că „se fac recomandări” în discuțiile din Comisie în sensul că uneori există divergențe de opinii între membri SEAP, directorul penitenciarului și directorul adjunct pază și regim. Din răspunsurile la întrebarea „cum se face evaluarea la 6 luni” de la 21 de interlocutori am primit de 2 ori răspunsul „se face interviu cu persoana privată de libertate” și 8 răspunsuri „prin completarea fișelor/raportului cu modificările intervenite”.

5.5 Dacă se respectă procedura

Dacă se întocmește un raport pentru fiecare persoană privată de libertate

Da, dar nu sunt toate rapoartele complete. În multe rapoarte nu este completată rubrica despre sancțiuni și recompense sau este completată lacunar, respectiv nu sunt trecute motivele pentru care a primit recompense sau sancțiuni. Aceasta în condițiile în care situația disciplinară este un element de bază - după cum am constatat - în aprecierea făcută de Comisie, iar în cazul în care persoana privată de libertate face plîngere la judecătorul delegat, se folosește pentru apreciere în primul rînd raportul Comisiei; alte rubrici necompletate în rapoarte: data ultimei analize, a cîta analiză este, profilul psihologic, (aici am întîlnit frecvent completarea rubricii cu scris indescifrabil). În unul din penitenciare gradul de risc din raport pare că se referă la gradul de risc de recidivă după liberare și nu la gradul de risc sporit din penitenciar.

Lipsa unui standard este evidentă.

Concluzia este că se respectă procedura prevăzută de lege dar nu există o metodologie standardizată, ceea ce face ca substanța prevederilor legii să se piardă.

5.5.1 Dacă toți membri Comisiei își exprimă părerea

Din declarațiile membrilor Comisiei, da; ce am constatat din consultarea documentelor:

- pe majoritatea covîrșitoare a hotărîrilor/deciziilor Comisiei consultate de noi nu este trecut dacă hotărîrea a fost luată în majoritate specificat cu cîte voturi sau în unanimitate
- modul în care se fac notațiile motivațiile membrilor Comisiei în procesul verbal este nerelevant; nu am întîlnit procese verbale în care să fie trecute păreri

diferite referitoare la cazul discutat; am întâlnit procese verbale unde motivația este trecută sub forma: „art...(corespunzător) ..din Legea 275”; am întâlnit procese verbale în care lipsesc motivări în dreptul unor membri ai Comisiei, în sensul că rubrica nu este completată deloc;

- la penitenciarul Arad membrii echipei au participat la Comisie și au observat faptul că membrii Comisiei discută pe fiecare caz; reprezentantul SEAP prezintă situația persoanei private de libertate, directorul adjunct pază poate prezenta părerea celor de la supraveghere iar directorul poartă discuția cu persoana privată de libertate ; dar în procesul verbal se trece motivarea, de exemplu „pedeapsa executată”, la rubrica directorului, apoi în dreptul tuturor celorlalți membri este scris ibidem;

Concluzia noastră cu privire la aceste procese verbale este că nu reflectă discuțiile care au avut loc în Comisie. Dacă procesele verbale ale discuției pentru fiecare persoană privată de libertate ar trebui să fie potențiale probe în cazul unei plîngerii, atunci cu siguranță **nu pot fi folosite la nimic** în forma în care sunt completate în prezent. Dacă că sunt necesare doar pentru a certifica într-o formă oarecare faptul că toți membri Comisiei au fost prezenți și au fost consultați cu privire la cazurile în discuție, atunci sunt suficiente în forma în care sunt completate.

Concluzia noastră cu privire la exprimarea opiniei de către toți membri Comisiei este că nu avem dovezi că aceasta se întâmplă. La ședința Comisiei la care am participat procedura a fost următoarea: cazul se prezintă de către secretarul Comisiei, reprezentantul SEAP (directorul adjunct de multe ori) prezintă situația din punctul de vedere al SEAP, apoi intră persoana privată de libertate, directorul penitenciarului discută cu aceasta, apoi el propune o concluzie care de cele mai multe ori este acceptată. Directorul adjunct pază intervine în câteva situații. Ceilalți membri ai Comisiei nu au intervenit.

Ceea ce am observat este că peste tot **se ține seama de dorința persoanei private de libertate de a rămîne în regimul în care se află**, chiar dacă Comisia de individualizare respectivă îl propune pentru a trece într-un regim inferior. Aceasta creează o incoerență în modul de aplicare al ROI și o cale prin care chiar personalul creează greutăți în menținerea disciplinei. De exemplu, atunci cînd se refuză mutarea deținutului în camera pe care o dorește el este foarte greu să se mai invoce respectarea regulamentului deoarece persoana privată de libertate a văzut că uneori se poate să rămînă în regimul, pe secția și în camera unde dorește să rămînă și este firesc să se întrebe de ce altă dată același lucru nu se poate.

5.5.2 Dacă se stă de vorbă cu persoana privată de libertate cu prilejul analizei făcute de Comisie

- În majoritatea penitenciarelor nu. În cel puțin două penitenciare persoanele private de libertate cu care am stat de vorbă au folosit expresia „mi-a venit hîrtia la cameră”, referindu-se la procesul verbal prin care se comunică decizia Comisiei. În cel puțin un penitenciar la Comisie participă toate persoanele private de libertate care sunt discutate în ziua respectivă, ca într-o audiență colectivă.

5.5.3 Dacă se propune schimbarea regimului, se face sesizare către judecătorul delegat

Da.

5.5.4 Dacă judecătorul delegat audiază persoana privată de libertate

În majoritatea cazurilor

5.5.5 Dacă încheierea motivată este adusă la cunoștința persoana privată de libertate și apoi pusă în executare

Da.

5.5.6 Dacă deținuții cunosc căile de atac și dacă fac uz de ele cînd consideră că este cazul

- 104 din 115 persoane private de libertate cunosc faptul că au dreptul să facă plîngere împotriva hotărîrii Comisiei de individualizare
- Dintre acești 53 au făcut plîngere la judecătorul delegat
- Dintre aceștia 48 au fost ascultați
- Dintre cei 53 de mai sus, 19 au introdus contestații la judecătoria

5.6 Dacă toți deținuții sunt informați cu privire la rezultatele evaluării periodice

Da, prin proces verbal. Persoana privată de libertate semnează de primire.

5.7 Dacă toți deținuții au un dosar de educație și asistență psihosocială

Nu. Dosarele se completează treptat și s-a fixat un termen la nivel de sistem care este irelevant din punctul nostru de vedere. În penitenciarele unde am cerut dosarul de educație și asistență psihosocială am constatat că ele există în procent de 20%

5.8 Dacă toți deținuții au un plan de intervenție individualizată

Nu. Am cerut să analizăm, în cazurile în care nu exista dosarul de educație, acest plan, dar am constata că nici acest plan nu există pentru toate dosarele la care aveam permisiunea să ne uităm.

5.9 Dacă există standarde și proceduri pentru munca cu deținuții pentru toate serviciile și acestea sunt coerente

Nu.

5.10 Concluzii

- Sunt respectate procedurile explicite din lege și regulamentul de aplicare, cele care se referă la organizarea Comisiei de individualizare, formularistică, informarea persoanelor private de libertate, căile de contestare.
- Accesul la informație se respectă formal. De cele mai multe ori persoana privată de libertate nu înțelege exact din ce motive nu a fost trecut la un regim inferior. Nu există nici o cale prin care se verifică dacă persoanele private de libertate au înțeles informația pe care au primit-o și dacă situația lor personală în penitenciar le este clară.
- Nu există standarde și proceduri pentru munca cu deținuții pentru toate serviciile.

EXTRAS PRIVIND IMPLICAREA SEAP (CONFORM DENUMIRII SERVICIULUI DIN 2008) ÎN EVALUAREA P.P.L.

6.2 Evaluarea persoanelor private de libertate

SEAP conform legii trebuie să dispună de instrumente de evaluare care să poată măsura EFORTURILE SERIOASE PENTRU REINTEGRAREA SOCIALĂ a persoanelor private de libertate. Sistemul ar trebui să aibă un instrument acceptabil de măsurare și a conduitei deținuților astfel încît evaluarea SCHIMBĂRII să fie o evaluare unitară și profesionistă, reprezentativă pentru ANP.

Constatările noastre au fost următoarele:

- Nu există un instrument unitar pentru evaluarea conduitei
- Nu există un instrument unitar pentru evaluarea riscului de recidivă
- Nu există un instrument profesionist acceptat de pază pentru măsurarea gradului de risc

6.2.1 Implicarea Serviciului de educație și asistență psihosocială în individualizarea pedepselor

Individualizarea pedepsei se petrece în prezent, din cazurile analizate de noi, în modul următor:

- În perioada de carantină persoana privată de libertate este evaluată, în sensul că sunt cerute datele sale personale referitoare la familie, nivelul educației, pregătirea profesională și i se aplică o serie de teste psihologice. Gradul de risc se stabilește de către Comisia pentru stabilirea gradului de risc și doar în cazurile în care se consideră necesar. După carantină persoana privată de libertate este repartizată exclusiv pe baza criteriului pedepsei în regimul corespunzător.
- Din declarațiile personalului SEAP pe perioada evaluării din carantină se alcătuiește Planul de intervenție individualizat, pentru care persoana privată de libertate trebuie să semneze dacă este de acord sau nu.
- După 6 luni automat și nu la cererea persoanei private de libertate Comisia pentru individualizarea pedepsei analizează evoluția persoanei.
- Am monitorizat nivelul de implicare al personalului SEAP în individualizarea pedepsei studiind raportul pentru analiza Comisiei de individualizare, Dosarul de educație și asistență psihosocială și procesele verbale ale ședințelor Comisiei.

6.2.1.1 Raportul pentru analiza Comisiei de individualizare

În raportul pentru Comisie sunt trecute informații de către SEAP la punctul 10, subpunctele (a) – (g), respectiv:

10. Date referitoare la perioada de observare, carantinare a detenției referitoare la:

- a) comportamentul și personalitatea deținutului
- b) situația socio-familială
- c) sănătate
- d) profil psihologic
- e) nevoi educaționale
- f) adaptabilitate la viața carcerală:
- g) relațiile cu aparținătorii, cu ceilalți deținuți și cu personalul

Nu există în raport un punct care să fie dedicat progresului persoanei în perioada analizată. Ni se pare semnificativ faptul că la situația disciplinară foarte frecvent apar sancțiuni vechi de peste un an, ba chiar într-un caz de trei ani. Uneori aceste puncte sunt completate cu specificația „în perioada analizată”. Modul în care sunt completate informațiile nu este unitar și, în multe cazuri se face cu un scris neciteț.

În raport nu există un punct pentru recomandări cu privire la individualizarea pedepsei. Explicația ar fi că recomandările se fac verbal în cursul ședinței, de aceea ne-a interesat procesul verbal al ședinței, care ar trebui să conțină atât propunerile fiecărui membru al Comisiei cât și modul în care s-a decis varianta adoptată.

În majoritatea covârșitoare a rapoartelor nu se scrie dacă hotărârile au fost luate prin vot, cu ce rezultat, și nici măcar atunci când există în formular cuvintele unanimitate/majoritate nu este bifat unul dintre ele.

6.2.1.2 Procesul verbal al ședinței Comisiei

Este sumar întocmit, astfel încât nu reflectă decât cel mult faptul că toți membrii Comisiei au fost prezenți (vezi supra, capitolul Proceduri).

Dacă există diferențe de opinii între pază și SEAP ele nu sunt reflectate în nici un fel în hîrțile întocmite de Comisie. Aceasta este important pentru noi deoarece ne semnaleză faptul că individualizarea pedepsei nu se face cu instrumente profesionale de către oameni de profesie în dialog cu persoanele care au experiență practică, respectiv paza și supravegherea.

6.2.1.3 Dosarul de educație și asistență psihosocială

Dosarele de educație și asistență psihosocială nu sunt completate și există un termen pînă la care vor trebui completate, respectiv iulie 2009. Nu putem aprecia stadiul în care se află completarea lor și nu credem că este relevant. Am putut studia foarte puține. În penitenciarele în care am solicitat dosarele persoanelor private de libertate de la care aveam acordul în acest sens, existau dosarele în 2 cazuri din 10.

În acest dosar ar trebui să existe ca informație cel puțin toate participările la programe sau activități și școală ale persoanei private de libertate, ceea ce nu se întîmplă. În puținele cazuri în care fișa respectivă este completată la rubricile dedicate evaluărilor sunt trecute calificative „bine”, „suficient”, etc.

În legătură cu acest dosar semnalăm o încălcare a dreptului de acces la informația privitoare la propria persoană. Pe coperta dosarului se află indicații cu privire la cum se completează dosarul. Reproducem un fragment relevant:

„Fișa III – va fi completată doar de către psihologul acreditat, semnat și parafat.

Concluziile evaluării nu vor fi puse la dispoziția deținutului. Pentru respectarea accesului la informațiile personale persoanele private de libertate vor avea acces la informațiile generale cuprinse în concluziile examinării psihologice”

Informațiile din acest dosar nu constituie notițe personale ale psihologului dintr-o agendă oarecare, ci reprezintă informație echivalentă cu informația din dosarul medical, ca urmare există obligativitatea accesului pentru persoana privată de libertate la toată informația.

Numărul de dosare studiate comparativ cu rapoartele, deciziile comisiei și încheierile motivate ale judecătorului delegat este prea mic pentru a trage concluzii cu privire la utilitatea DEAP. Putem doar afirma că în cazurile studiate nu am putut stabili nici o regulă de continuitate între aceste documente:

- dacă notații din dosar se regăsesc în raport: uneori da, uneori nu
- dacă notațiile din dosar se regăsesc în raport și apoi se regăsesc în motivațiile deciziei Comisiei: rareori
- dacă notațiile din dosar se regăsesc în încheierea motivată a judecătorului delegat: rareori

Fișele dosarului nu sunt întotdeauna completate, chiar dacă dosarul există. Dar problema este, în opinia noastră, utilitatea reală a dosarului. Dorim să dăm doar un exemplu. Pentru personalul SEAP este imposibil să facă recomandări dacă nu cunoaște profilul infracțional al deținutului or, DEAP nu cuprinde nicăieri această informație și în consecință specialistul trebuie să caute în dosarul judiciar al persoanei, un consum de timp dublu: și pentru a căuta în alte dosare, și pentru a completa un dosar inutil. Un dosar electronic așa cum în unele penitenciare există deja, dar un dosar dedicat SEAP ar fi cea mai bună soluție.

Concluzii privind programele și activitățile derulate de SEAP

- Serviciul de educație și asistență psihosocială este considerat a avea responsabilitatea exclusivă a activităților care ar putea determina o schimbare de comportament a persoanelor private de libertate. Personalul de supraveghere și pază se consideră complet absolvit de orice responsabilitate în acest sens.
- Raportul dintre numărul de cadre SEAP și persoanele private de libertate este mult sub orice standarde specifice profesiilor reprezentate în condiții de instituționalizare a clienților.

- Încărcarea cu sarcini a personalului SEAP, altele decât cele care privesc lucrul direct cu persoanele private de libertate, este foarte mare. Nu este posibil în condițiile date să se respecte directiva dată de ANP ca fiecare lucrător SEAP să lucreze 4 ore pe zi efectiv direct cu deținuții.
- Nu există instrumente unitare, standardizate specifice ANP de evaluare a conduitei și eforturilor pentru reintegrare socială.
- În condițiile în care SEAP are responsabilitatea exclusivă a EFORTURILOR PENTRU REINTEGRARE am constatat că nu există o strategie pentru atingerea scopului, respectiv realizarea acestei responsabilități
- Nu există consultare între pază, regim, siguranța deținerii și SEAP. Există inițiative punctuale la nivel local și penitenciar unde se ține seama și de părerea SEAP, dar nu există proceduri care să se respecte în practică cu privire la colaborarea constantă între cele două compartimente. Aceasta se reflectă negativ asupra persoanelor private de libertate.
- Activitățile cele mai numeroase ale SEAP sunt cele pentru facilitarea adaptării persoanelor private de libertate la situația în care se află, inclusiv cele de petrecere a timpului în afara camerei.
- Programele structurate centrate pe schimbarea comportamentului se pot derula într-un procent foarte mic. Nu știm în ce procent se derulează în realitate deoarece modul de verificare al realizării efective a ședințelor de grup este ineficient.
- Reflectarea participării la activitățile SEAP este foarte scăzută în criteriile Comisie de individualizare. Vorbim aici despre simpla referire la faptul de a fi participat la activități sau programe. Situațiile în care participarea la un program cumulat cu rezultatele avute constituie un criteriu pentru trecerea într-un regim inferior sunt 6 din 76 de decizii ale Comisiei, dar numai alături de pedeapsă și situația disciplinară.
- **Reflectarea activității SEAP în rândul persoanelor private de libertate este foarte bună iar dorința de a participa la programe rezultă că este intrinsecă.** Accesul la programe este practic de 100%. Surprinzător pentru unii membri ai personalului din pază, doar 17 persoane private de libertate din 115 intervievate vor **să participe doar pentru recompense**, în schimb 50 au descris un beneficiu real pe care l-au obținut ca urmare a participării la programe. Beneficiul poate fi: adaptare mai bună la condițiile de detenție, achiziție de abilități sau achiziție de informație.
- Corelarea ultimelor două concluzii arată că prin desconsiderarea eficienței programelor derulate de SEAP începe un proces de demotivare a deținuților să participe la activități și în consecință o compromitere a funcționării SEAP în ansamblu.

EXTRAS DESPRE PERSOANELE PRIVATE DE LIBERTATE CU PROBLEME DE SĂNĂTATE MINTALĂ

Am constatat cu privire la situația persoanelor cu probleme de sănătate mintală: În anul 2007 Fundația Reforma Justiției Penale a derulat un proiect care a avut ca grup de beneficiari persoanele cu probleme de sănătate mintală private de libertate aflate în sistemul penitenciar. Ca urmare la începutul monitorizării am avut la dispoziție informația din proiectul respectiv și am urmărit ce schimbări au avut loc în condiția grupului menționat mai sus. Am constatat următoarele:

- În doar 6 penitenciare din 13 am primit numărul de persoane cu probleme de sănătate mintală, anume:

Penitenciar	Persoane cu probleme de sănătate mintală	Număr de deținuți la data vizitei
Arad	52 din care 11 primesc medicamente psihotrope dimineata si seara si 41 primesc medicamente numai seara	1037
Craiova	deținuți cu probleme de sănătate mintală: 322 Cronici cu tratament: 64 Cronici fără tratament: 258	1026
Craiova minori și tineri	persoane cu probleme de sănătate mintală - 38	248
Iași	147 din care 97 cu tratament și 50 cu afecțiuni psihice echilibrate (nu necesită tratament)	1331
București Rahova	130 persoane private de libertate cu afecțiuni psihice in tratament	1453
Târgu Jiu	persoane cu probleme de sănătate mintală 48	711

- În continuare nu există o definiție clară a acestui grup țintă: în unele cazuri sunt considerați cu probleme de sănătate mintală doar care primesc tratament, în altele grupul este mai larg și include tulburările de comportament antisocial.
- Persoanele cu probleme de sănătate mintală sunt considerate „deținuți dificili”. Datorită comportamentului lor practic sunt condamnați să rămână sau să ajungă și să rămână pentru totdeauna la regim de maximă siguranță.
- Nu există o metodologie de lucru cu aceste persoane. În cazurile studiate am constatat că recomandarea de program de asistență psihologică în planul lor de intervenție individualizată este „consiliere individuală la cerere sau la nevoie”. În unul din cazuri medicul psihiatru cu care am stat de vorbă a spus că nu este consultat cu privire la bolnavii care intră în Comisia de individualizare a regimului la 6 luni și că nu urmărește ce se întâmplă cu această categorie de deținuți în sistemul de regimuri.
- Un caz ne-a atras atenția prin gravitatea sa: o deținută cu pedeapsa de 5 ani și 3 luni care a fost repartizată la regim închis la începutul pedepsei. Are un diagnostic psihiatric. A fost internată la Spitalul Rahova de două ori în anul 2007. În primul raport al Comisiei de individualizare din Penitenciarul Târgșor apare la starea sănătății: „este în evidență cu boli cronice”, iar la profil psihologic nimic completat. La al doilea raport al

Comisiei de la Penitenciarul Rahova apare la starea sănătății „în evidență cu boli cronice”, la profil psihologic „prezintă tulburări de natură psihocomportamentală”, iar comportamentul și personalitatea sunt considerate necorespunzătoare, decizia Comisiei fiind de menținere la regim închis. La penitenciarul Rahova primește o serie de 5 sancțiuni în perioada august – decembrie 2007. Una dintre sancțiuni este cu izolator simplu. În decembrie 2007 este transferată la Penitenciarul Giurgiu, unde Comisia de individualizare propune trecerea ei la regim de maximă siguranță. În raportul de la Penitenciarul Giurgiu la starea sănătății apare: „în evidență cu boli cronice” dar la profil psihologic este completat „nu prezintă tulburări de natură psihocomportamentală majore”. Deținuta a contestat decizia Comisiei. În încheierile motivate de la dosar nu se ține seama în nici un fel de starea sa de sănătate, care de altfel nu este menționată deloc. Când am stat de vorbă cu ea nu mai fusese la un consult psihiatric de un an și tratamentul nu-și mai făcea efectul. Are multiple urme de autorâniri. Urma să facă 10 zile de izolator de la ultima sancțiune. Cazul ei ilustrează cum o persoană cu probleme de sănătate mintală devine o victimă în sistem pentru că nu este tratată adecvat nici de cadrele de supraveghere nici de cadrele de specialitate. Precizăm că am întrebat-o dacă crede că putem să îi acordăm vreun fel de asistență. Ne-a răspuns că nu o putem ajuta cu nimic, că oricum pe ea n-o s-o creadă nimeni.

Reproducem mai jos răspunsurile directorilor adjuncți SEAP cu privire la modul în care membrii Comisiei realizează evaluarea evoluției deținuților, deoarece răspunsurile reflectă și modul în care colaborează persoanele cu profesii și funcții diferite la luarea unei decizii de schimbare sau menținere a regimului de deținere. Întrebarea exactă a fost: care este importanța „conduitei” în decizia de schimbare a regimului și cum se evaluează aceasta.

*

Din punctul de vedere al tuturor celor intervievați, ar trebui ca ponderea cea mai mare să o aibă conduita și participarea la programe. Desigur, la comisie, pe lângă conduita, care și aici este cea mai importantă, se ține cont în mod special de participarea la munca. Participarea la programe nu este stimulantă, nu pot scăpa de un raport de incident dacă au participat și chiar s-au implicat serios în cadrul unui program.

*

Conduita este în strinsă corelație – sau ar trebui să fie - cu munca și participarea la programe. Adică, dacă nu muncești doar pentru bani și nu participi la programe doar pentru recompense, e sigur că vei avea o conduită bună. Iar dacă nu faci probleme, în sensul că nu ai nici un raport de sancționare, dar stai toată detenția la tv și la sala de forță și nu te implici în nimic altceva, conduita asta „bună” nu e semnificativă pentru perspectivele reale de reintegrare.

Desigur, la comisie contează mult dacă nu ai abateri.

*

În principal activitățile și abaterile disciplinare.

*

Foarte importantă; la urma urmei, conduita spune cel mai mult despre șansele sale de reintegrare și dacă a început să se schimbe sau nu.

*

Este poate cea mai importanta, conduita buna dovedeste ca s-au schimbat, ca nu au fost in programe degeaba. Se tine cont la Comisie.

*

(psihologul din penitenciar) Prevalează evaluarea conduitei făcută de pază. Criteriile sunt numărul de rapoarte de incident/pedepsire primite. Explicație din partea aceluiași psiholog: 4 luni după primirea raportului de incident nu-l poate ridica cu nimic; deci stimularea pentru participare la programe este limitată; psihologii doar scriu niște recomandări, decizia o ia paza.

Același psiholog spune că de ținutii nu doresc să treacă la un regim mai lejer.

(asistentul social din penitenciar) contează raportul de incident, contează ieșirea la program ca contra-greutate la raportul de incident; contează simpla participare la programe.

*

10%. E un indicator foarte important alături de sancțiuni și e cuprins în celelalte.

*

Toate sunt susținute de noi, cei care desfășurăm activitățile. Este mai bine să fie cumulate. Nu se face diferențiere la analiză, se analizează individual fiecare caz.

(psihologul din penitenciar) Nu s-a făcut o ierarhizare a criteriilor, se ia persoana în ansamblu; dar dacă o persoană este la muncă nu poate participa la programe, dar se analizează conduita la muncă.

De regulă cei care participă la programe nu au probleme de comportament pe secție. Sunt cei care au avut probleme de comportament și s-au corectat pentru că au participat la programe. Criteriile de evaluare a comportamentului sunt rapoartele de pedepsire.

*

„Depinde, este greu de făcut o ierarhie exactă, dacă poate să muncească, dacă participă la program, dacă nu vrea să muncească, nu vrea nici programe, important este să participe activ.”

La Penitenciarul Iași există următorul mod de colaborare cu psihologii din comunitate:

(din răspunsul directorului adjunct SEAP)

s-a delimitat clar intervenția pe specialități; programe întocmite pe specialități; pe fiecare specializare am mers pe intervenții țintite pe caz; programele de grup s-au făcut la identificarea grupului țintă: cu scopul de a elimina dependența de specialist (la liberare nu-i preia nimeni); au un caracter mai mult formativ; **voluntariat foarte mult folosind resursa centului universitar; programele revin voluntarilor, evaluările se fac de angajații penitenciarului pentru respectarea confidențialității;**

Exitau în momentul respectiv mapele a două programe realizate de colaboratori: 1 colaborator de la centrul Cârțița și 1 psiholog masterand